

СЕКЦІЯ 7. ЕКОНОМІКА, ОРГАНІЗАЦІЯ І УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ, ГАЛУЗЯМИ ТА КОМПЛЕКСАМИ

ЕКОІНДУСТРІЯ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ ЕКОЛОГІЧНОГО РИНКУ

ВОЙЧУК М. В.

аспірант кафедри міжнародних економічних відносин

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки

м. Луцьк, Україна

Однією з останніх тенденцій розвитку економіки, що довела свою ефективність як в розвинених країн, так і тих, що розвиваються, стало впровадження концепції екологізації та більш чистого виробництва (Cleaner Production) в усіх секторах.

Екологічно чисте виробництво являє собою не просто стратегію підприємницької діяльності, а концепцію розвитку суспільства в цілому, що базується на виробництві товарів та послуг з мінімальним негативним впливом на навколишнє природне середовище. Відповідно, використання даної стратегії на державному рівні передбачає формування попиту на екологічні товари та послуги та сприяє сталому розвитку країни загалом.

Використання даної стратегії підприємствами означає не тільки поступову якісну трансформацію всієї економічної системи, воно безпосередньо веде до формування нових типів економічної діяльності, сегментів та власне нових ринків, що раніше були підсистемами більш загальних ринкових сегментів, або не існували взагалі.

В сучасній науковій літературі існує ряд визначень, для позначення цього сегменту, що утворюється в результаті переорієнтації виробників зокрема, екоіндустрія, екологічний ринок, ринок екологічнобезпечних товарів та послуг.

Попри ототожнення даних понять, існує відмінність у їх сутнісному та змістовному наповненні. Так, якщо екологічний ринок та ринок екологічних товарів і послуг є практично ідентичними категоріями, то екоіндустрія є його складовою та основою формування і розвитку.

Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD), визначає екоіндустрію як діяльність з виробництва товарів та послуг для оцінки, попередження, обмеження, мінімізації або усунення екологічних збитків, що завдаються водному середовищу, повітрю та ґрунту, а також проблем, пов'язаних з відходами, шумом та екосистемами. Товарами виступають технології з вищим рівнем екологічної безпеки, продукти та послуги, що зменшують екологічний ризик і мінімізують забруднення навколишнього природного середовища та використання ресурсів [1].

Продукція екоіндустрії реалізується на ринку, формуючи в такий спосіб пропозицію на ньому. У формуванні попиту на продукцію екоіндустрії беруть участь усі традиційні економічні суб'єкти – фінансові та нефінансові підприємства, держава, іноземні резиденти, домашні господарства. Ці суб'єкти

взаємодіють на екологічному ринку екологобезпечних товарів та послуг зі своїми контрагентами – виробниками, представниками екоіндустрії, в межах інформаційно-кон'юктурного поля [2].

Екоіндустрія не має чіткої статистичного статусу і не є частиною традиційної галузевої системи. Протягом довгого часу екоіндустрія визначалась як сума виробників технологій кінцевого виробничого циклу, як правило, додаючи заходи з очищення брудних технологій (включаючи супутні послуги). Тим часом екоіндустрія визначається двома різними функціями:

1. Управління відходами: «... сектори, які управляють матеріальними потоками з процесів техносфери до природи ... зазвичай з використанням технологій «кінцевого виробничого циклу».

2. Ресурсний менеджмент: «сектори, які використовують більш превентивний підхід до управління матеріальними потоками від природи до техносфери» [7].

У ряді досліджень було здійснено спробу визначення, розмежування та опису екоіндустрії, проте досі не існує єдиного підходу. Існує кілька підстав для виникнення суперечностей при розгляді даного питання. По-перше, дана галузь охоплює різноманітний набір товарів і послуг. В основі промисловості загалом, лежить група ідентифікованих товарів і послуг, які використовуються з метою очищення існуючих процесів і виробництва (обладнання «кінцевого виробничого циклу» та / або технології), очищення води і стоків, контролю забруднення повітря і зниження рівня шумового навантаження. Існує також управління відходами та переробні технології й послуги для відновлення відходів з метою їх повторного використання, які оперують з попереднім екологічним збитком, а також зростаюча кількість екологічних послуг, таких як науково-дослідні, проектні та інженерні послуги. Більшість з цього устаткування, технологій та послуг, можуть бути визначені й виміряні, але вони є неоднорідними, що робить збір даних складним [5, с. 4].

По-друге, немає чітко визначених меж. Зокрема, існує зростаючий інтерес щодо включення поновлюваних джерел енергії, екологічно чистих технологій і продуктів.

У довгостроковій перспективі, в той час як вони складно піддаються опису, чисті технології, виробничі процеси і продукти знизять потребу в очищенні і обладнанні кінцевого виробничого циклу, змінюючи структуру екологічної промисловості і відносну важливість її основної групи складових.

По-третє, багато виробників обладнання та послуг для скорочення і контролю за забрудненням мають низький ступінь спеціалізації в даній сфері. Екологічні товари та послуги можуть бути класифіковані з іншими товарами і послугами, які є основною сферою діяльності, і тому їх не можна легко відокремити для включення до екоіндустрії. Крім того, різні дослідження були зосереджені на більш широкій або більш вузькій групі діяльності або продукції, відповідно отримуючи різні результати, залежно від того чи були вони зосереджені на власне екологічній діяльності, чи екопродукції, загальних статистичних дослідженнях і т.д. Результати дослідження залежать також від того, що було взято за основу – попит чи пропозиція.

«Ядро» екоіндустрії, тобто «ті [визначальні] сектори, в рамках яких здійснюється основна – або значна частина – діяльності головною метою якої є виробництво товарів та послуг для оцінки, попередження, нормування, мінімізації або усунення екологічної шкоди для водного середовища, повітря і ґрунту, а також проблем, пов'язаних з відходами, шумом та екосистемою» [6].

Отже, існує група товарів і послуг й промислових та сервісних видів діяльності, які широко узгоджуються з «ядром» екоіндустрії. Але за межами

цього «ядра» межі галузі є досить розмитими, тому існують труднощі з дослідженням багатьох екологічних товарів, послуг і діяльності з якою-небудь точністю.

Таким чином, можна прослідкувати причинно-наслідковий зв'язок та власне розбіжність у визначенні зазначених вище категорій.

Екологічний ринок – визначають як складову загального ринкового середовища, яка характеризується конкурентним обміном усім тим, що спрямоване на збереження, відновлення і раціональне використання навколишнього природного середовища, поліпшення якості життя людей та їхнього екологічного забезпечення. Екологічний ринок – це ринок екологічних технологій, робіт, промислових товарів, послуг, знань, екологічної інформації [3, с. 424].

Відповідно до цього визначення можна говорити про виокремлення окремої підсистеми ринкових відносин, чий розвиток визначається внутрішніми тенденціями екоіндустрії. Особливе місце в структурі екологічного ринку замає власне ринкова інфраструктура, що представлена особливим типом підприємств – екологічно орієнтованими підприємствами. Крім того, специфіка даного ринку визначається рядом міжнародних нормативно-правових документів та на її розвиток має вплив діяльність наднаціональних та міжнародних організацій.

Література:

1. Потапенко Н. Особливості формування ринку екологобезпечних товарів, технологій та послуг в Україні / Н. Потапенко // Економіка України. – 2001. – №4. – С. 28–29.

2. Петрушенко Ю.М. Міжнародний досвід формування ринку екологобезпечних товарів та послуг / Ю.М. Петрушенко, В.О. Садовий, С.В. Тарасенко // Механізм регулювання економіки, 2009. – №4, Т. 2. – С. 136-141

3. Шевчук В.Я., Саталкін Ю.М., Білявський Г.О. Екологічне управління – К.: Либідь, 2004. – 432 с.

4. EUROPEAN COMMISSION (1994), «Eco-industries in the EC», in Panorama of EU Industry 94, Brussels.

5. OCED Report. The Global environmental goods and services industry [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oecd.org/industry/ind/2090577.pdf>

6. Study on the Competitiveness of the EU eco-industry Within the Framework Contract of Sectoral Competitiveness Studies – ENTR/06/054. Final Report – Part 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/1459/attachments/1/translations/en/renditions/native>

7. Ernest&Young Report for European Commission. Study on Eco-industry, its size, employment, perspectives and barriers to growth in an enlarged EU Final report, August 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ec.europa.eu/environment/enveco/eco_industry/pdf/ecoindustry2006.pdf